

DOLENJSKE NOVICE

Izhajajo vsak petek; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — Cena jim je s poštnino vred za celo leto naprej 3 K.

Naročnina za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3.50 K, za Ameriko pa 4.50 K.

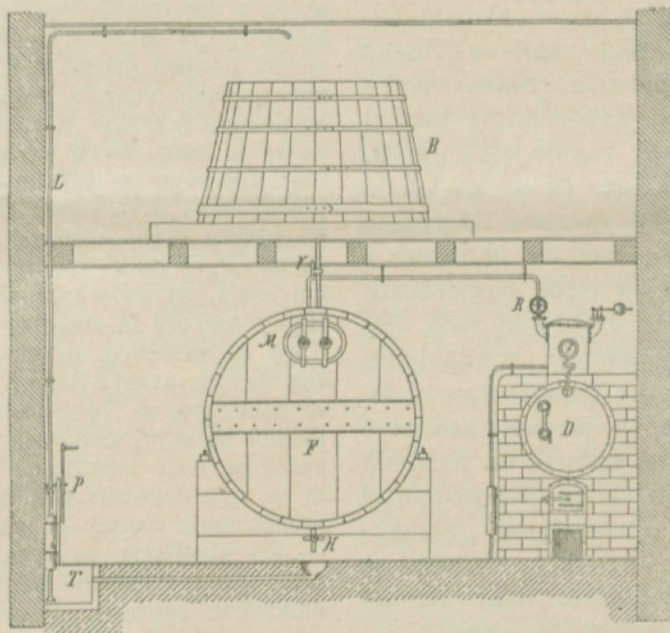
Dopise sprejema uredništvo, naročnino in oznanila tiskarna J. Krajec nasl. v Novem mestu.

Gospodarstvo.

Kako je mogoče trpežnost trtnega kolja za več let podaljšati.

V 14. letošnji številki „Dol Novic“ je bilo v članku „Vinogradniki sadite topole in vrbe v namen pridelovanja trtnega kolja“ rečeno, da je mogoče topolovo in vrbovo trtno kolje s pomočjo posebne priprave veliko trpežnejše napraviti, tako sicer, da služi brez prešpičenja 8 do 12 let. Kako da se da to izvršiti, je bilo takrat rečeno, da bodo to „Dol. Novice“ v eni prihodnjih številkih povedale.

Že s tem, da se topolovo, vrbovo, jelševo ter drugo trtno kolje listnatih rastlin obeli, to je lubadi (kože) oprosti, postane že trpežnejše, ali to k večjemu za eno leto. Za dve, znabiti tudi tri leta postane pa trpežnejše, ako se mu spodnje konce za kakih 50 ali 60 centimetrov na visoko v dve odstotni raztoplini modre galice namaka, to skozi kakih osem dni. V kmetijski šoli na Grmu namakajo tako klano jelovo trtno kolje že več let, in to z vidno dobrim uspehom, kajti do četrtega leta prestane neprešpičenje. Še boljšega uspeha je, namazanje spodnjih koncev do iste višine z vročim karbolinejem. Za to delo treba pa posebne priprave, to je posebno prirejenega kotla, v katerem se karbolinej kuha. Tako pripravo imajo na primer v Bršlinu, v državnem matičnjaškem vinogradu, in g. vinogradniški nadzornik B. Skalicky jo bode gotovo vsakemu, kateri se za to briga, prav rad pokazal ter razjasnil. Opaziti pa morem, da se mora tako z karbolinejem obravnavano kolje, eno celo leto na zraku v kupe zloženo neporabljeno pustiti, da se karbolinej iz istega izpuhti, ker sicer bi trtje tik frišno karbolizovanega kolja ne hotelo rasti. Posameznim vinogradnikom, se omislitev take priprave znabiti ne bo izplačala; pač pa bi se gotovo izplačala, ako bi si jo več sosednih vinogradnikov v društvu omislilo. Odločno najboljši način, trpežnost trtnega, bodisi topolovega, vrbovega ali jelšovega kolja povečati, je pa izparenje istega s soparom, ter takojšnega namakanja v dve odstotni raztoplini modre galice. Tega načina poslučuje se v Monastiru pri Ogleju v Furlaniji tamošnji veleposestnik baron Ritter de Zahony. Pri njem je videl pisatelj teh vrstic topolove, vrbove, da še celo jelšne trtne kole, kateri so že dvanajst let v zemlji stali, ne da bi bili prešpičeni. Ker mi je na razpolago podoba

dotične priprave, jo hočem na tem mestu častitim bralcem „Dol. Novic“ objaviti, in na kratko popisati njeno sestavo ter uporabo. Kakor ta dodana podoba kaže, obstoji cela priprava iz malega soparnega kotla D, iz jako velicega iz mecesnovega lesa narejenega soda F, črpalnice ali pumpe P, in pa iz nad sodom umeščene velike kadi B. Sod nima vratc na spodnji, ampak na zgornji strani dnese pri črki M. Vratca tudi niso navadne oblike, ampak ovalne (jajčnate) in imajo dva vijaka ter dve prečnici. Ta vratca služijo namreč za ukladanje kolja v sod. S to pripravo naredi se obeljeno topolovo ali vrbovo trtno kolje takole do dvanajst let trpežno. Po lestvici zleze en človek skozi vratca v sod, v kateremu kolje bolj na gosto ko le mogoče uklada, in sicer tako, da leži en kol z debelim koncem

proti zadnjemu, drugi pa proti prvemu dnese. Ko je sod kolov poln, se mu vratca zapre. V sod gre 900 do 1000 kolov h kratu, kar je ravno od debelosti istih odvisno. Med ukladanjem kolja, se že pod soparnim kotlom D podkuri, in ko doseže v njem sopar napetost ene atmosfere, ali kakor pravimo napetost enega pritiska zraku, spusti se istega s pomočjo pipe R v sicer popolnoma zaprti sod. V sod se pusti potem toliko časa sopar dohajati, dokler se ne pokaže pri pipi H ven spuščena iz soparja nastala voda popolnoma čista, med tem, ko je prej rujava bila. Sopar mora v ta namen navadno deset do dva-

najst ur v sod dohajati. Kakor hitro je to doseženo, namreč čista voda pri pipi H, se soparu uhoč v sod zapre, odpre se pa pipo V, po kateri dva odstotna raztopina modre galice iz kadi B v sod teči prične ter istega napolni. V tej raztoplini pusti se kole k večjemu 20 do 24 ur, na kar se pipo V zatrdi, ono pri H pa odtrdi, da se zamore raztoplina v koritu T nabirati, iz katerega se jo z pomočjo pumpe P, in cevi L nazaj v kado B spravi. Tako izparjeni in z modro galico namakani koli trpé kakor že povedano po skušnjah v Monastiru brez prespičenja do dvanajst let, med tem ko postanejo, ako se jih le obeljene uporablja — k večjem dve leti. Izparenje in namakanje 1000 kolov pa stane tam baje 24 do 30 kron.

S pomočjo zadružništva bilo bi marsikje tudi pri nas mogoče tako pripravo ustanoviti. Posebno po ceni dala bi se pa tam izvršiti, kjer se nahaja soparni kotel že za drugo uporabo, kakor na primer v Žabjivasi pri Novem mestu za opekarno (cegovnico). Namesto dragega soda, napravilo bi se lahko iz betona primerna stanica. -l-

Vinska razstava v Novem mestu.

Vinska razstava v Novem mestu je sijajno dokazala, kako vneti so naši vinogradniki za napredek dolenskega vinstva in kako izvrstna kapljica se dobi po naših dolenskih goricah, odkar so se pomladile z novim trsjem. Nič manj kakor 203 vrste raznih dolenskih vin je bilo razstavljenih na pokušnjo. Najbolj zastopana so bila bela dolenska vina, skupaj 144 vrst (dolenskih 81 in belokranjskih 63). V manjšem številu so prišla na pokušnjo rudeča vina. Bilo jih je 59 (dolenskih 40, belokranjskih 19). Vsa vina so bila razstavljena v čedno opremljenih vinskih steklenicah, kar je močno povzdignilo lepoto in enotnost cele razstave. Nad 600 steklenic je bilo razvrščenih po razstavnih mizah, ki so stale ob obeh stenah prostorne sobane Tučkove gostilne. Vmes in ob konceh pa je bilo polno zelenja in cvetlic.

Razstava sama je bila odprta v nedeljo 18. aprila ob 11. dopoldne po načelniku razstavnega odbora mil. proštu dr. Elbertu, ki je mnogoštevilne udeležnike pozdravil in v izbranih besedah opozarjal na važnost in na pomen razstave in dolenskega vinogradništva. Zahvalil se je vinogradnikom za poslana vina in pozdravil na to okrajnega glavarja barona Rechbacha, deželna poslanca Dularja in Matjašiča, župana Ogorentza in Zurca, zastopnika kmetijske družbe Gombača. Brzobjavno sta pozdravila razstavo deželni glavar dvorni svetnik pl. Šuklje in komercialni svetnik Povše, želeča ji mnogo uspeha. Vodja Rohrmann je v svojem nagovoru poudarjal, da je glavni namen razstave vinska kupčija in še le v drugi vrsti premovalje. Slaba vinska kupčija, velika množina vin, ki leži kakor mrtvi kapital po naših kletih, pomanjkanje kupcev, vnanja konkurenca, nizke cene, z eno besedo vinska kriza, ki je zavaladala po vinorodni Dolenski, je dala povod k razstavi. Ogromna glavica, ki je v naših vinogradih, naj se obrestuje z ugodno prodajo vina. To prodajo pa treba pospeševati. Po dolenskih gostilnah naj se toči dolensko vino, naj se pa tudi zunaj dežele napravljajo vinotoči, v Ljubljani, v Celovcu, v Pragi itd. Za to treba združenega dela. Tudi dolenski vinogradnik se mora sprijazniti z združno organizacijo. Po raznih odzdravih, v katerih se je sploh naglašala potreba vnanje kupčije in želelo celi prireditvi mnogo uspeha, je otvoril načelnik s trikratnimi „Slava“ klici na presvitlega cesarja vinsko razstavo. Začelo se je pokušanje vin, ki so vsa pričala, da se dobi izvrstno vino po dolenskih goricah, to in onstran Gorjancev.

Strokovna presoja vin se je vršila pa že prej ta dan in so se pri tej priliki premovala vina iz vseh vinskih gor. Priznalo se je 5 državnih daril (2 srebrni in 3 bakreni kolajni), 20 družbenih diplomov in 67 podružničnih diplomov, skupaj toraj 92 premij. Vsa vina so bila razstavljena v tri skupine, namreč v dolenska bela vina, v belokranjska bela vina in v rudeča vina. V zadnjo so spadala rudeča dolenska in rudeča belokranjska vina. Vsako skupino je preskušala posebna presojevalna komisija sestojeca iz sedmih članov, tako da je bilo v vseh treh komisijah 21 članov. Komisije so bile sestavljene iz vinskih trgovcev in gostilničarjev, iz vinogradnikov in strokovnjakov. Imena odlikovancev priobčimo prihodnjič. Kmetijska šola na Grmu je bila odlikovana za štiri vrste belega vina in dve vrsti rudečega vina, a je odklonila darilo. Istotako je odklonila premijo državna klet za dve vrsti belega vina. Za danes povemo le to, da je razstavil najboljše belo vino grajščak Ulm iz Klevevža in najboljše belo-

kranjsko belo vino Fr. Guština v Metliki, ki sta prejela vsak po eno srebrno državno kolajno.

Razstava se je zatvorila v torek ob 6. popoldne s primernim nagovorom načelnika razstavnega odbora mil. prošta dr. Elberta, vodje Rohrmanna, ki je poročal o vspehu razstave in o vspehu premovalja in nadzornika Skalicky-ja, ki je na kratko obrisal napredek dolenskega kletarstva.

—r—

Politični pregled.

Kranjska. Naš slovenski, oziroma kranjski položaj se najbolj razvidi iz II. zasedanja vodstva Slovenske Ljudske Stranke, katero se je vršilo dne 19. aprila v Ljubljani. — Načelnik S. L. S. poslanec dr. Šušteršič je naglašal v svojem poročilu o političnem položaju, da se je sedanja Bienenrthova vlada osnovala, ne da bi se upoštevalo Jugoslovane, ki so v teh kritičnih časih za Avstrijo pač vitalnega pomena. Naravna posledica tega je, da so stopili v opozicijo. Po inicijativi „Slovenskega kluba“ je prišlo do osnove „Slovenske Jednote“, ki je največja stranka v drž. zboru, broječa čez 120 poslancev. Prvo preskušnjo je prestala v zasedanju pred Veliko nočjo, ko je prodrla s svojim nujnim predlogom proti ministru Hohenburgerju. — Za rekrute je glasovala večinoma, ker se je morala Avstrija inozemstvu pokazati močno. — Pri srečni rešitvi avstro-srbskega spora je sodelovala tudi naša Jednota. Pokazalo se je ob tej krizi, da sta Avstrija in Nemčija edini takoj pripravljeni za vojsko, kar je avstrijska diplomacija modro izrabila ter vojsko odvrnila. — V domači politiki je S. L. S. storila lep korak naprej, ker se je v zadnjem zasedanju kranjskega zbora v par dnevih rešil ves program, ki je bil po vodstvu določen. — Pri volitvi v vipavsko-idrijskem okraju je bil z ogromno večino izvoljen pristaš S. L. S. poslanec B. Perhavec. — Deželni zbor se snide najbrž v jeseni, da sklepa o naročenih zakonih, kar bo deloma razvidno iz naslednjih poročil. — Dr. Lampe naznanja, da se že letos dovrši okrog 16 vodovodov. Če ni mogoče izpeljati teh, napravijo se saj kapnice. Gorenjska bo skoro do cela že preskrbljena z vodovodi, ker je ondi njih izpeljava lažja. — Zdaj bo glavna skrb izpeljava vodovodov po Notranjskem in Dolenskem. Prvi veliki vodovod se omisli za Suho Krajino s 105 km cevja, ki bo preskrbel vodo za Dobrepolje, Struge, Žvirče, Hinje, Ambrus in sosednje vasi. — Drugi skozi Ribniško dolino od Sodražice, Ribnico, Doleno vas, celo Kočevsko dolino in čez Starilog nazaj v Suho Krajino. — Tretji največji 110 km dolgi se namerava za Notranjsko, ki bi vodo od Nanosa dajal velikemu ozemlju, koder se vežba tudi vojaštvo. — V delu je tudi načrt za Belokrajino, voda bi se dobila v Žumberku, a za to se vrše dogovori s hrvatsko vlado. — V izpeljavo vseh treh prepotrebnih naprav bo morala drž. vlada prispevati večje vsote. — Za zboljšanje planin in travnikov je gotovih že več predlogov. Podpirati bo treba tudi strojne zadrage, izrabljati električne naprave. Pozabiti se ne sme na sadjarske zadrage. — Deželni odbornik razvija nekatere nazore, kako bi se cestni zakon preustrojil, da bi bila bremena primerno in pravično razdeljena. Iz dosedanjih poročil je razvidno, da nekateri okrajni cestni zakladi — zlasti metliški in črnomaljski, ne zmorejo stroškov za nujno potrebne cestne zgradbe. — Glede podpor za občinske poti omenja, da deželni prispevek ne sme presegati tretjine vseh stroškov, katerih dve tretjini morejo biti že sicer pokriti. (Dalje o tem zasedanju S. L. S. prihodnjič.)

Na belo nedeljo je imela „mladeniška organizacija“, v Šenčurju pri Kranju svoje javno zborovanje in telovadbo. Bilo je zbrano naroda nad 3000, ki so vedoželjno poslušali izborne govornike. Kedaj bomo na Dolenskem prišli do take organizacije, ki vzgaja treznomisleče mladeniče — telovadce in značajne može?

Na Štajerskem se pripravljajo za deželnozborske volitve. Čudno je, da takojimenovala „Narodna Stranka“ rogovili zoper „Kmečko Zvezo“ in se več ali manj pajdaši z nemčurškimi „Štajercijanci“ in socijalnimi demokrati. Upati je, da se večina ljudstva oklene „Kmečke Zveze“.

V Gorici so 20. aprila zborovali škofje ilirske metropolije pod predsedstvom knez nadškofa goriskega dr. Sedeja: knezovladika dr. Jeglič, škofje dr. Flap, dr. Nagl in dr. Mahnič.

Iz Bosne-Hercegovine se vračajo rezervisti, ker ni več nevarnosti od velikosrbske agitacije.

Bosni je ustava zagotovljena. Napol uradno se poroča, da stopi v veljavo že meseca maja. Po leti bodo volitve in sabor se snide jeseni.

Na Češkem zasleduje policija še zmir agitatorje zoper vojaško službo. Namestništvo baje odvzame praškemu županstvu referat o vojaških zadevah ter ga v bodoče vodi samo. — Čehi zahtevajo, da mesto upokojenega bar. Heina zasede kak Čeh.

Perzijski šah oblega uporno mesto Tebris. Rusija pošlje svojega vojaštva v Tebris, da varuje ruske in druge evropske podanike.

V Srbiji so bili na višja mesta imenovani nekateri častniki zarotniki in morilci prešnjega kralja Aleksandra. Častniki v Nišu so izjavili, da odstopijo, ako se ne prekliče imenovanje generala Stefanovića, ki je vsled tega sam prosil za upokojenje.

Prekucija v Turčiji. Oči vse Evrope so zdaj obrnene na Turško. Komaj se je avstro-srbski spor radi Bosne srečno poravnal, izbruhnila je v Turčiji prava revolucija. Ta mohamedanska država se bliža svojemu razpadu. Njena neozdravljiva bolezen je islam ali turško verstvo. Pri preobratu se gre zato, ali se Turčija more prilagoditi reformam po evropskem vzorcu, kakor zahtevajo Mladoturki, ali naj se vse spremembe uvedejo v duhu islama, kakor hočejo Staroturki. Prvi so svobodomiselnici, izšolani v Parizu in Londonu bolj v framasonskem duhu, drugi so konservativci, ki se drže okorelega korana. Poročila, ki jih listi prinašajo, si vsak dan nasprotujejo. Ko je bilo Staroturkom preveč, kar so zahtevali Mladoturki, so pridobili zase vojaštvo v Carigradu in vrgli prešnjo vlado. Tekla je kri. Enega ministra so umorili, enega smrtno ranili, druge vjeli. Staroturki so se polastili vlade. A med tem tudi Mladoturki niso mirovali. V Solunu imajo ti svoje središče. Velik del vojaštva so pridobili zase. S tem korakajo proti Carigradu. Iz Soluna neprenehoma železnice dovažajo vojaštvo. Ker so prej staroturški uporni vojaki pomorili 262 častnikov, 8 častnikov prav pred sultanovo palačo; skoro gotovo tudi mladoturški ne bodo prizanašali, ko dospejo v glavno mesto. Brez krvoprelitja skoro gotovo ne bo. Mladoturki se bodo polastili zopet vlade. O sultanu se piše, da se je odpovedal, kar pa neki kot kalif po turški veri niti storiti ne sme. Mladoturki baje razglasijo za sultana princa Rešad-a, ki prikoraka na čelu mladoturške vojske v Carigrad. — Sicer pa imajo kristjani že zdaj največ trpeti. V raznih pokrajinah že koljejo kristjane, najbolj v nesrečni Armeniji. — Evropske velesile so se baje dogovorile, da se ne bodo vtkale v turške razmere razun če bo življenje in imetje Evropevc v nevarnosti. A za vse slučaje imajo že pripravljene bojne ladje za varstvo svojih podanikov. V vseh teh zmedah ima Anglija svoje prste vmes. Diši jej posebno Egipt, katerega si kani prisvojiti. Francoska zahteva Tunis in nadvlast v Siriji. Rusija pa hoče prost prehod skozi Dardanele in ureditev meje ob Armeniji in Perziji. Vsak dan lahko prinese velika presenečenja.

Zabavi in pouku.

Judež.

Slika iz vaškega življenja.

(Konec.)

Bilo je vroče nedeljo popoldne. Zvonovi sv. Martina so zvonili tako prijazno, vabeč vernike k krščanskemu nauku. Ljudje so prihajali od vseh strani. Naprej so krevsle stare žene, za njimi so stopala brhka dekleta in zadaj ponosni možje in mladenci, brisoč si z robcem pótne srage. Ura je udarila dve, zvonovi so utihnili, služba božja se je pričela.

Takrat je prilezel po vasi ob palici star mož ter sedel na kamen pred cerkev. Bil je Judež. Videti je bil zadovoljen, smejal se je v jednomer in mrmral poluglasno.

Cerkveno opravilo je bilo kmalu končano. Ljudje so udrli iz cerkve. Judež pa je stopil na kamen in pričel govoriti. „Ljube duše krščanske, bil sem na Dunaju. Celih štirinajst dni sem hodil. Ko sem prišel v mesto, se mi je kar zvrtilo v glavi, pomislite, toliko hiš, velikih in lepih, pa vse se drže druga druge. Toda to pa rečem, na Dunaju vlada še pravica. Ljudje so tako prijazni. Z nekim možem sva se prav po domače pogovorila. Potem sem mu svoje težave in ga prašal, kje biva presvetli cesar. Možu sem se smilil, tako sočutno me je gledal ter nazadnje rekel: „Revše, do cesarja se ne pride kar tako.“ Šel sem dalje.

Na nekem vrtu je bila zbrana množina ljudstva. Sredi na vzvišenem prostoru je kričal bradati gospod — kaj je žlobudral nisem razumel. Ljudstvo pa je upilo „živio“, gotovo je pravil kaj posebnega. Meni je znotraj nekaj reklo: „Janez, tu je gotovo cesar zraven.“ Med tem je zaigrala godba, množica se je odkrila, tudi jaz sem se odkril in zapel cesarsko pesem.“

Judež je začel peti skoz nos s hripavim glasom, češ: tako-le sem se postavil, potem pa nadaljeval:

„To se me gledali Dunajčani. Kot bi mignil sta bila pri meni dva gospoda s svetlimi kapami, preje se ni nihče zmenil zame, zdaj sta me pa koj vprašala, kaj želim. Jaz jima razložim, kdo sem in da želim govoriti s cesarjem. „To boste takoj,“ je odgovoril smeje eden izmed njih, „z menoj pojdite.“ Peljal me je po mestu v veliko dvorano. Notri je stala dolga miza, okoli so sedeli črno bradati možje. Ha, to so vam zijali va-me, vse so zapisali, kar sem povedal. Nato me je peljal moj spremeljevalec v nizko sobico in zaklenil vrata. Drugo jutro je prišel po mene. „Zdaj ste se že spočili,“ me je nagovoril, „pojdiva.“

Šla sva po mestu naravnost na kolodvor. Tu je gospod plačal vožnjo zame, pa še spremil me je en čas, Bog povrni njegovo dobroto. Vlak je drdral tako hitro, da sem že danes tukaj, kakor me vidite.“

„S cesarjem pa le niste govorili, Judež,“ mu je nagajala vaška otročad.

„Če tudi ne, govoril sem pa s takimi možmi, ki bodo povedali cesarju. Menite, da se me cesar ne bode usmilil? O pomoč pride kmalu.“

Tako je Judež končal. Bil je namreč res na Dunaju, kjer so ga prijeli stražniki, ga spoznali za abotnega, ter ga poslali po odgonu domov.

Odslej je Judež vsako nedeljo na kamenju pred cerkvijo pripovedoval svoje čenče. Pravil je o boljših časih, ki napočijo zanj, ko pride pismo z Dunaja. Prepričan je bil, da je cesar izvedel njegove nadloge in nekega dne bo velel pisati pismo, v kojem bo stalo: „Janez je zopet pravi gospodar, Cilo pa naj sodnija kaznuje.“

V takih domišljijah je žarel samega veselja. Vse bo imel, kar bo želel, denar in njegova oseba bo kaj veljala. Otroci ga bodo ubogali — do sedaj ga niso — toda zdaj bo drugače. In Cila? Cila bo morala proč, odšel ji bode tiste krajcarje, ki jih je prinesla, in s tem jo bo odpravil za vedno.

Minuli so meseci, preteklo je leto, a pisma z Dunaja ni bilo. Judež je ostal siromak, kakor je bil. Silno je bil žalosten; jokal je, ker so na Dunaju nanj pozabili. In pozabili so nanj gotovo, saj mu ne pišejo nobenega pisma, saj mu nečejo pomagati. Revež bo ostal celo življenje pod oblastjo svoje žene. Šel je nekega dne k gospodu župniku. Gospod je bil v vrtu pri cveticah, ko prikrevlja Judež navzgor. Ponižno se odkrije in prične pripovedovati svoje nadloge. Pomilovalno je gledal gospod Blaž ubogega Janeza. Povabil ga je z njim v sobo, kjer je velel prnesti jesti in piti. Janez je pil in jedel, zraven pa pravil svoje neumnosti, namreč o svoji ženi, coprnici, ki ga hoče zastrupiti.

Župnik ga je tolažil z lepimi besedami, toda Judež je odgovarjal v jednomer: „Take žene kakor je moja, ne morem ljubiti, glejte, gospod, kako me je zdelala.“

„Žena vas je zdelala, pravite,“ se čudi župnik, ter hodi zamišljeno po izbi.

„Da, ali vam nisem pravil, da je čarovnica. Nikdar nimam miru pred njo. Po noči, ko drugi spijo, me muči, o koliko trpim takrat. Vi ne veste kako me trpinči.“

„Žena vas trpinči, mislite?“

„O žena, žena; žena je mōra, to jaz najbolje vem. Hu, kako me mori . . . kri mi zastane po žilah, kakor bi držal celi svet.“

Župnik je skomigal z ramami. Spoznal je, da v Judeževi glavi ni prave pameti, zato ni hotel odgovarjati. Z lepimi besedami ga je odpravil od sebe.

Župnikove besede so na Judeža dobro uplivale. Sklenil je, žene nič več zmerjati, ubogati pa tudi ne. In tako je tudi storil. Žene se je odslej ogibal, živel je popolnoma ločen od domačih. Dasi se mu je godilo slabo, vendar ni bil žalosten; rad je peval — znal je mnogo pesmi — pa tudi povedati je vedel veliko. Ker je vedno mislil, iztuhtal je vedno kaj novega. Tako je na primer pravil, da je krstil pšenico z imenom „Pšenica, Marija Devica“. Ljudje so ga radi imeli, zlasti mladina ga je zvesto poslušala.

V siromaštvu so tekla Judežu leta . . . Nekega jutra ga po navadi ni bilo iz uljnaka. Vrata je imel zaklenjena, klicali

so ga, s slabim glasom se je oglašal, da še živi. Poslali so po soseda Šimna; ta je z umetnim ključem odprl vrata. Judež je ležal bled in prepaden; niti vstati ni mogel, noge ga niso več držale. Tožil je, da mu je slabo.

„Ali grem po gospoda, Janez,“ ga upraša Šimen.

„Da, po gospoda, gospod Blaž naj pridejo.“

„Spravijo naj te v hišo,“ zapoveduje Šimen, „da te umijejo in preoblečejo.“

Temu pa se je Judež odločno uprl. „Naj me preoblečejo,“ je rekel, „tu v omari imam pražno obleko, samo v hišo ne. Cilo ne smejo videti moje oči.“ In ko se je prikazala med vrati, je zakričal: „proč — proč, coprnica — proč!“

Šimen je odšel nato po gospoda. Med tem so pospravili po uljaku, bolnika preoblekli in pogrnil mizo. Postajal je vidno slabši, gledal je divje in strašno dihal. Mučile so ga grozne bolečine. Začel je blesti: „U, kako grmi — za Kivovcem... črni oblaki — bliska se — kak vihar. Proklete čarovnice! A Cila, te že vidim — ti si zraven — te že vidim.“

Začul se je po stezi zvonček, možu je za hip odleglo. Duhovnik z Najsvetejšem je prišel...

Z radostnim obrazom je zapuščal duhovnik bolnika. Skušeni mož je gledal v obraz že mnogim bolnikom, zato je vedel, da so Judežu ure štete. „Le strežite možu,“ je velel pred odhodom ženi, „bolnik se je spravil z Bogom.“

Po župnikovem odhodu je bil čisto drugačen. Raz lica mu je seval rajski mir. V roki je držal sv. razpelo. Zraven postelje je klečala žena in jokala. Janez jo je gledal tako milo ter ji šepetal s slabim glasom: „odpusti, Cila, odpusti!“ Cila mu je jokaje podala desnico. „Zakaj jokaš, Cila, čemu jokaš,“ šepeta bolnik, „pomagaj mi vstati. Meniš, da sem tako slab?“

Cila se je sklonila k postelji, hoteč ustreči bolnikovi želji. Janez se je pognal, a v istem hipu je omahnil nazaj, ter začel umirati....

Velikanoč ob Kvarneru.

Iz radovednosti si potnik ogleda navade in šege onih krajev, v katere ga je zanesla osoda iz katerega koli si bodi razloga. Gotovo pa je, da skoro vsak obišče cerkve, memo katerih pride. Vaš izvestitelj je bil radoveden, kako je s slovanščino pri službi Božji v župnijah ob kvarnerski obali. Prijetno je iznenaden, ko vstopi v Lovranu neko nedeljo med vernike in sliši mašnikov pozdrav: „Gospod' s Vami!“ ter pevski odzdrav: „I s duhom Tvoim!“ Poslušaj dalje i petje na koru; kar se razlega iz nežnih grl ljubka pesen: „Marija, mati ljubljena“ — čisto slovenski tekst, le namesto: „varuj nas“ so rekli: „čuvaj nas“. Poročevalec se ni mogel zdržati, da bi se jim ne pridružil ter z njimi ne zapel: „O Marija čuvaj nas!“ Tako zelo upliva mili materni glas na naše uho in srce — osobito v ptujini. V takozvani Liburniji, spadajoči k tržaško-koprski škofiji vlada hrvatski jezik po cerkvah, in sicer tako, da to, kar se poje, svečenik peva hrvatsko, kar pa moli tiho, bere latinsko. Zato ima pri petih mašah dvojno knjigo, latinski misal in takozvani „ščavet = slavet“, to so: listi, evangelijski, molitve, predglasje... kar se namreč poje na glas. Kakor se sliši, se za ta „ščavet“ dosti ne skrbi. Večinoma so v rabi knjige, natisnene v Rici (Reki) l. 1824. Imenuje se „slovenski“ jezik. A v njih ni sekiric, torej mašnik poje bolj po posluhu in kolikor mu je znano iz latinskega misala. V župnih cerkvah p. n. v Kastvu, Lovrani so postne nedelje pobožnosti sv. Križevega pota. Verniki z mašnikom se vrsteč pojejo — torej pravo ljudsko petje v cerkvi.

Bolje je zadeva urejena v krški biskupiji, kateri zdaj načeluje slovenski rojak presvetli škof dr. Mahnič. Ta mož je moral nekedaj prestajati od slovenske strani marsikatero kleveto; dolžili so ga „latinizovanja“, a glej, uprav on je pri sv. Stolici v Rimu največ dosegel, da se je ohranilo častitljivi „glagolici“ starodavno prav. Prav v duhu sv. Cirila in Metoda se je boril za pravice hrvatskega naroda. V njegovi biskupiji zdaj — izimši krog pet poitalijančenih mest — neomejeno vlada glagolica. V Krku (Veglia) je stolnica ob enem župna cerkev za mesto, ki je nekako tako veliko kot Novo mesto. Tu je obredni jezik latinski (oziroma laški za ljudske pobožnosti). Veliki teden od cvetne nedelje do srede je bila 40 urna pobožnost z izpostavljenim sv. R. T. Zvečer je biskup sam z vso duhovščino slovesno obavil sklep. Peli so po vsej cerkvi v dveh zborih po latinsko psalm Miserere, kar se posebno prilaga velikemu tednu, da Spasitelja prosimo odpuščenja. Posebno lepo so odmevali dekliski glasovi po obširni stolnici. Poleg vsaj jednega duhovna sta molila uro

tudi dva možka, člana bratovščine sv. R. T. Oblečena sta v neke bele halje. Ob sklepu pa so istotako oblečeni častilci v presvetišču za duhovščino svetili z velikimi plamenicami. Vse je naredilo veličasten utis v polumračni cerkvi. — Vrh mesta je samostan terciarjev sv. Frančiška, ki spadajo pod dalmatinsko provincijo sv. Jeronima. Ti pa so „glagoljaši“ in opravljajo službo Božjo v „staroslavenskem jeziku“. Verniki tu molijo in pevajo v istem jeziku. Ker pa za slovansko službo Božjo ni bilo več skoro nobenih knjig — ni za duhovstvo ni za ljudstvo, treba je bilo za to poskrbeti. Krški škof dr. Mahnič je dobil iz Prage posebnega koralista, duhovnika Vajs, ki je prilagodil koral staroslovenskemu jeziku ter izdal pesmarico, da vse ljudstvo lahko peva ter mašniku odgovarja. Knjiga se zove: „Dijelovi pjevane mise“. Staroslavenskim jezikom u koralnim i figuralnim melodijama. Krk 1904.“ To je pravi „Gregorijanski koral“, kakor ga imajo deloma tudi Čehi v svojih starih cerkvenih pesmih in pa Rusini. — Da bi se moglo oskrbeti vse, kar je potrebno za slovansko službo božjo, osnoval je biskup Mahnič „Akademijo za staroslavenski jezik“, ki je že izdala več glagolskih spomenikov, kakor so se našli v raznih župnih in drugih arhivih. — Glagolska mašna knjiga se zove: „Rimski Misal“, ker je enak latinskemu misalu, a z glagolico natisnen v staroslavenskem jeziku. Na svetlo izšel v Rimu 1893 v poliglottni tiskarni de propaganda fide. Pri novi izdaji so sodelovali najboljši glagoljaši, slavisti — učenjaki. Da čitatelji vidijo, kako lep in lahko razumljiv je jezik sv. Cirila in Metoda, naj se tu v transskripciji ponatisnejo nekateri odlomki. Omenja se, da so se staroslovenski polglasniki in nosniki poizgubili, in se zdaj pri raznih narodih različno izgovarjajo, Gloria Patri... se glasi: „Slava Otcu, i Sinu, i Duhu svetomu. Ėkože bē iskonī, i nīne, i v'segda i v' veki v'ekov'. Amen'. — V: Gospod' s vami! R: I s' duhom tvoim'. — Slava v' viš'nih' Bogu. I na zemli mir človekom', blagovolēniē. Halim' te, Blagoslovvlēm' te... Gospodi pomilui. Kriste pomilui. — Veruju v' edinago Boga. — Requiescat. Da počiet' v' mirē. Amen'. —

Onstran otoka Krka je hrvastka obal, ki spada pod senjsko biskupijo. Tudi tam — izimši nekaj mest — posebno Reko — vlada povsod glagolica. Obredi so latinski, a v staroslovenskem jeziku. Veliki petek popoldan imajo navadno procesijo, pri kateri se pojejo litanije trpljenja Jezusovega. V Selcah, Cirkvenici so ljudje cel dan obiskovali Božji grob, ki je navadno podoben našim v ljubljanski škofiji. Reka ima latinsko petje. Čul sem jutranjice pri oo. kapucinih, ki zdaj zidajo novo velikansko cerkev, a le kripta je gotova. Peli so s spremljevanjem harmonija prav izborno.

Manj dobro je bilo petje v mestno-župni cerkvi, kjer je bilo le malo duhovščine. A uprav krasno je bilo petje ob Vstajenju na vuzem zjutraj pri oo. Franjevcih na Trsatu. Ko omenim, da pojejo koral skoro tako, kakor pri nas v opatijski cerkvi v Zatičini, se prijazni pater-pevovodja nasmehne rekoč, da je bil tjakaj šel učit se koral. No, si zopet mislim: Kranjci nismo zadnji. — Zanimala me je „glagolska misa“. Veleučeni dr. Rački, župnik na Trsatu-Sušaku, povabi me k levitirani veliki maši na vuzem. Tu je bilo deloma i figuralno petje na koru. Župnik je osnoval godbo, ki je pri procesiji svirala se ve bolj narodne komade, in orkester, ki pomaga povečevati velike praznike. Sušaska gospoda je bila dobro zastopana — na čelu jim župan, nedavno izvoljeni g. Sablić. Glagolsko petje mašnika in kora je bilo slično latinskemu. Človek se čuti prav domačega. Uprav veličastno pa je narodno petje pri litanijah. V župni, kakor v romarski cerkvi na Trsatu je ljudstvo navdušeno prepevalo, da je cerkev odmevala, noseč mile prošnje pred tron „Majke Milosti“. — Ko že govorim o slovanskem bogoslužju, naj omenim, da se v sanatoriju za duhovnike v Iki mašuje tudi po grško-katoliškem obredu. V dotično zdravilišče zahajajo duhovniki iz Avstro-Ogrske, Nemčije in tudi Rusko-Poljske. Maloruski kat. duhovniki mašujejo po svojem obredu v staroslovenskem jeziku. Njih obred je od sv. Janeza Zlatoustega. Mašna knjiga se zove: „Liturgikon ali Služebnik“ v stari cirilici (ne pa v takozvani gradjanski.) Novejši natis je izšel v Lvovu 1905. Jezik je v bistvu isti, kakor v glagolskem misalu, vendar prevladuje v njem ruski upliv. Izgovor starih polglasnikov je pri severnih Slovanih nekoliko drugači, nego pri Jugoslovanih. Vsak zateguje deloma po sedanjem izgovoru svojega jezika. Zanimivo je videti v isti kapeli maševati ob enem dva duhovnika — pri enem altarju v latinskem obredu, pri drugem pa v grškem obredu, a v staroslovenskem jeziku. Tudi kraj mašne obleke se razlikuje. Grški katoliki so ohranili staro obliko. Mašni plašč je podoben bolj našemu pluvijalu; a šola je bolj široka in dolga, tako, da pada po prsih doli do konca mašne srajce.

Tudi vernik latinskega obreda lahko sledi poglavitnim delom sv. maše. Sicer pa imamo Dolenjci pri naših sosedih zedinjenih Žumberčanih isti obred in isti jezik. Seveda ko mašujejo grško-katoliški svečeniki v naših cerkvah, ne morejo izpolniti vseh rubrik, ker je naš altar nekoliko različen od grškega ikonostasa, kateri ima spredaj po trojna vrata. Pa dasi je bogoslužje po obliki različno, v bistvu je vendar isto, in katoliška cerkev s tem potrjuje svetopisemski rek: „Vsak jezik naj hvali Gospoda.“

Zal, da je o. gvardijan Romuald Jereb, rodом Slovenec, uprav o praznikih zbolel, a se mu je že na bolje obrnilo, kar bo razveselilo njegove mnoge znance po Slovenskem. — Načrti za novo romarsko cerkev so zgotovljeni. Kraljica nebeška naj podpira plemenito stremljenje. Ako še omenjam, da so bili dnevi vuzemski velekrasni, morje mirno, žarko solnce zlatilo njega gladino, spodaj po mestu brez vsakdanjega ropota in tovarniškega dima — res „dnevi Gospodovi“, sem se najprimernije poslovil od sinje Adrije.

Dopisi.

Toplice. (Vodovod.) Kar je v začetku skaženo, se ne da nikoli korenito popraviti in uravnati. Tako je tudi z našim popolnoma ponesrečenim vodovodom. Trikrat so ga prenavljali in urejevali, pa nagaja skozi in skozi. Lani ob suši nam več mescev ni privoščil kapljice hladilne pijače, zdaj spomladi, ko sta dežnica in snežnica vse struge potokov napolnile, smo bili istotako več tednov na suhem. Saljivec je topliški vodovod prekrstil v zrakovod, ker le zrak puhne iz pipe, kadar jo odpreš. Velik križ je to za deželni odbor, za srenjo, zlasti pa za kopališče. Brez dobre pitne vode, kako bo uspevalo. Prišel je, hvala Bogu, te dni vodovodni monter od deželnega stavbinskega urada v Ljubljani, ki je našel napako pri ventilih črpalnice in stvar uredil, da vodovod zopet daje vodo. Najboljši pomoček bi bil seveda, pri našem vodovodu nastaviti stalnega večkega mašinista, samo kdo naj bi ga plačeval. Topličani že zdaj godrnjajo, kedar se pobira 25 % vodovodna naklada, kako bi šele rentacili, če bi se povišala na 125 %, dasiravno bi bilo potrebno.

Dražba v župnem dvorcu 13. t. m. je bila prav živahna in obilno obiskana. Prodala se je vsaka malenkost in ljudje so vedno pričakovali, da pride še to in ono na vrsto. Prišli so skupaj iz cele okolice, nekateri prav od daleč, Slovenci in Kočevarji. Mnogo reči sta pokupila gg. župnika iz Dobrniča in Šempetra. Kar je topliški župnik skozi dolgo let nakupil, se je v enem dnevu razneslo daleč okrog in bo služilo sto ljudem. Največ blaga je seveda ostalo v rokah Topličanov. S kobilicami se bo sam „Kraj“ vozil, kar je tudi popolnoma umestno.

Kopališki prostori bodo kmalu urejeni, kajti z brzimi koraki se bliža majnik in z njim začetek sezone. Dobili bomo novega izurjenega maserja iz Dunaja, po rodu Slovenca. Tudi kopališki strežaj bo nov, neki Schauer iz Sarajeva, njegov oče je Kočevske, v naši Meniškivasi naseljene rodbine; Schauer govoril več jezikov. Kopališki omnibus bo vozil letos pos. Alojzij Sušterski. Ne vemo, zakaj so to vožnjo vzeli Ivanu Sitarju, ki jo je 15 let v splošno zadovoljnost oskrboval. Seveda bo župan Sitar fujakaril, kakor doslej na svojo roko in po znižani ceni. Kdor pa bo pri njem stanoval, sploh ne bo za vožnjo nič plačal.

V Soteski se je pretečeno nedeljo ustanovilo k. s. izobraževalno društvo. Govoril je topliški g. kaplan Fr. Krhné o izobrazbi in razloži pravila. Društvo je takoj pristopilo 40 članov, ki so si izvolili sledeči odbor: Predsednikom: Al. Volc, župnik; podpredsednikom: Vrtačnik Ivan, poslovodja; tajnikom: Franc Bukovec, mladenič; tajnikovim namestnikom: Zupancič Anton, posestnik; blagajnikom: Fifolt Alojz, posestnik; blag. namestnikom: Aš Jožef, posestnik; knjižničarjem: Makovec Vid.

Iz St. Jerneja. Pošljem spored socialnega kurza S. K. S. Z. 13. do 15. aprila 1909 v Ljubljani. Dopoldne: 1. Temelji finančne vede z ozirom na občine, dežele in državo. Dr. E. Lampe. 2. Umetnost v izobraževalnih društvi. Dr. Cepuder. 3. Socialna demokracija in gospodarski liberalizem v sedanjosti. Dr. Pavlin. Popoldne: 1. Gospodarska organizacija in pravna načela. Dr. Pegan. 2. Kapitalistiška organizacija velikega obrta. Dr. Krek. 3. Higi-jena in naš mladinski naraščaj. Dr. Breclj. Zvečer blizo do polu 11. ure razgovor o abstinencnem gibanju itd. Sreda 14. apr. dop. od 9. do 12. ure. 1. Banke, borze in njih vpliv na gospodar-sko življenje. Podlesnik. 2. Mali obrt in njegove težnje. Ivan Kregar. 3. Izseljenci; žensko varstvo. Župnik Kalan. Popoldne: 1. Delavčevo razmerje do podjetnika. Tarifne pogodbe. Strokovna društva. Dr. Hohnjec. 2. Delavsko varstvo in zavarovanje. Dr.

Benkovič. 3. Zadrugištvo. Pušenjak. Četrtek, 15. aprila dop. od 8. do 12. ure. 1. Kmetijski in maloobrtni kredit. Rašica. 2. Carina in agrarna politika. Dr. Korošec. 3. Agrarna politika glede na kmetijsko vprašanje. Dr. Žitnik. 4. Zahteve agrarne politike glede na kulturo. Povše. Popoldne: 1. Mladeniška organizacija. Dr. Pogačnik. 2. Izobraževalna društva in izobrazba. Sociološko slovstvo. Prof. Jarc. 3. Sociologija in socialno delo — apologija krščanstva. Dr. Ušeničnik. Da so vsi gg. govorniki izborna pre-davali, mi ni treba povdarjati. Večinoma bodo razni časniki, vsaj okrajšano donasali, in na prošnjo bodo tudi knjige o vseh teh govorih ob priliki izdali. Navdušili so poslušalce, ki so jih pazljivo poslušali in tudi nekateri kaj zabilježili. V našem izo-braževalnem društvu se je ob kratkem nekaj teh govorov nav-zočim razjasnilo. — Veliki ponedeljek se je ustanovila „Čebelica“ in danes 18. aprila 1909 se jih je že nekaj vpisalo. Bog daj svoj obili blagoslov „čebelici in društvu!“

Dostavek uredništva: Natisnili smo ves vsposed, da tudi naši bravci vedô, kako primerne tvarine se obravnavajo v takih poučnih tečajih. Ali bi ne bilo dobro tudi za Dolenjsko kaj takega prirediti?

V Kostanjevici so na belo nedeljo osnovali izobraževalno društvo. Na ustanovnem shodu je izborna govoril dr. Pogačnik. Slov. dijaška zveza je oskrbela lepo knjižnico. Pričakujemo obširnejšega dopisa o tej važni ustanovitvi.

Domače novice.

Osebnosti. Meseca maja pride na Kranjsko mil. gosp. Trobec, škof v St. Cloud-u, Minnesota. Pri tisti priliki obišče tudi Novo mesto. — Prof. Grm je nastopil štiritredenski dopust. — G. N. Lakner gre v kratkem kot žurnalist v New York.

Imenovanje. Dr. Jos. Mantuani je imenovan za kustosa kranjskega deželnega muzeja. — Fran Tepina pa za živino-zdravnika v Mokronogu. — Tukajšnji vodja boletnega urada Viljem Hrovat je postal revident deželnega užitninskega zakupa v Ljubljani.

Vpokojena. Bivši deželni predsednik kranjski, na zadnje sekcijski šef v notranjem ministrstvu Viktor baron Hein je vpokojen ter dobil red žel. krone I. razreda. — Tukajšnji višji deželnosodni svetnik gosp. I. Škerlj je prejel povodom svojega umirovljenja cesarjevo zahvalo.

Poroka. Včeraj sta se poročila: g. c. kr. davčni asistent Feliks Mejak in gđc. Karolina Umek, hči tukajšnjega mizar-skega mojstra Vincenca Umeka.

Za žensko bolnico cesarice Elizabete je prejel proš dr. Elbert od gospe Opitz 50 K, od neimenovane gospe 50 K, od preč. g. župnika Barbo-ta 10 K, od Jožefe Vavpotič, kuharice v Prečini 10 K, od preč. g. svetnika M. Saje-ta, žup. v Štangi 5 K.

Bolnica v Kandiji. Vsled velikega pomanjkanja prostora naj bolniki v svojo korist prej pismeno poprašajo, če je prostor.

Veselo gledališče. V nedeljo 25., ponedeljek 26. in torek 27. se bodo vršile v dvorani „Narodne Čitalnice“ v Novem mestu predstave in sicer vsakokrat z novim vsposedom. Predstave, ki obstoje iz solonastopov in veseloiger, bode izvajala ravno kar došla hrvatska družba. Začetek vedno ob 8. uri zvečer. Cene: I. prostor K 2'40, II. prostor K 2'—, III. prostor K 1'50, stojišča 60 vin. Družba apelira na bratsko narodnost in ljubav Novome-ščanov ter želi, da bi bila gledališka dvorana vse tri večere polna slavnega občinstva.

Glas iz občinstva. Nujno pozivljamo slavno mestno žu-panstvo, kakor tudi slavne občine Smihel-Stopiče in Prečna in posebno še Toplice ter vse merodajne odlične osebe, naj bi nujno storili vse potrebne korake na dotične urade ter nam izposlovati, da bi vozil vlak čez poletni čas tudi zvečer iz Novega mesta v Stražo in nazaj. In če ne gre vsak dan, pa vsaj vsako nedeljo in praznik začeni s 1. majem. Razume se samo ob sebi, da bi bila takšna upejlava v občo korist v prvi vrsti Toplicam in nič manj Novomeščanom in okoličanom, ki bi z veseljem poleteli ve-likokrat v Toplice, ker bi imeli zvečer železnično zvezo nazaj. Toraj ukrenite merodajni faktorji vse potrebno in storite to do-broto sebi in nam v korist ter v povzdigo naših lepih dolenjskih Toplic! — Čas je kratek, brzo na noge — vspeh je že naprej zagotovljen.

Hranilnica in posojilnica na Raki je v svoji seji dne 18. aprila dovolila 30 K za 10 izvodov „Dol. Novic“. Toraj naša prošnja ni ostala brezuspešna. Le na ta način nam bo mogoče obljubo izpolniti ter vzdržati tednik. Lepa hvala! Živeli nasledniki!

Pomladanski koncert „Dol. pev. društva nas je prav iznenadljivo razveselil. Pokazal je, da je društvo zopet čilo in da združuje najboljše naše pevske moči. Okoli 60 pevk in pevcev je zvršilo svojo nalogo izborna ter krasne zборе: Vilharjevo Slovo, Foersterjevega Mladega mornarja, Križkovskega Utopljenko dovršeno proizvalo. G. solistovka je že znano dobra pevka, a sijaj večeru je bil naš izborni baritonist g. dr. Strašek. Njegov glas je fenomenalen, njegovo prednašanje izrazito: on pač kar poje, res čuti, zato njegovo prekrasno petje tudi očara in navduši. Veseli smo, da imamo tako imenitno pevsko silo v našem mestu, ter ponosni na zbor pevskega društva.

Nezgoda. Dne 19. aprila je šel s svojim bratom po Kandiji na svoj dom g. Franc Zega, župnik v Planini nad Semičem. Po nesreči je stopil, da se ogne nerodno posuti cesti, v nezakriti odvodni kanal, padel ter si zlomil nogo. Zdravi se v bolnici Usmiljenih bratov.

Semenj. Zadnji pomladanski semenj je bil vključ krasnemu vremenu samo srednje dobro obiskan. Slučajno je bil isti dan tudi semenj v Metliki, zato so Belokranjski sejmarji izostali.

XLV. redni občni zbor „Slovenske Matice“ se vrši v ponedeljek, dne 26. aprila 1909 ob 8. uri zvečer v Ljubljani v „Mestni dvorani“.

Seja novomeških posestnikov, ki posedujejo gozd v Rasnem, vršila se je 14. marca in so bili navzoči gg: Košiček, Jakše, Gregorc in Mogolič. Kakor običajno pregledali so se lanski računi, iz katerih je povzeti, da so znašali dohodki 423'80 K, stroški pa 216'— K; čistega dohodka je toraj 216'51 K, ki je naložen v kandijski hranilnici. Računi se pregledajo in odobre. Na razne nasvete gg. odbornikov sklenilo se je sledeče: 1. Takojimenošana plača posebnega nadzorstva (Stempelgeld) odpade, ker nobena stranka, vključ gozdarjevemu opominu lansko leto ni hotela plačati tega prispevka. 2. Vse one posestnike, ki v letu 1908, oziroma tudi v letu 1906 niso plačali gozdarine, se bo opozorilo v posebni poli, da plačajo zaostale zneske letos, drugače izgube vso pravico do gozdarja, — bodisi pri čiščenju hoste, bodisi pri napravi drv. Če pa vključ opominu tudi letos ne bodo plačali gozdarine, priobčilo se jih bo z imeni v „Dol. Novicah“. 3. Ker je v hosti pomanjkanje število mejnikov in je zaradi tega težko najti razne parcele, naprosilo se bo vse posestnike s posebno polo, da puste postaviti mejnike tudi po sredini hoste. Mejniki bi se postavili od 50 do 80 m narazen drug od drugega in bi za vsakega posestnika stali okrog 4 K. 4. Dan občnega zbora, pri katerem se bo volil nov odbor, določila bo mestna občina v mesecu aprilu. Odbor.

(Vsled odsotnosti glavnega urednika zakasнено. Uredn.)

„Narodna Čitalnica“ v Rudolfovem naznanja, da se vrši v njenih prostorih v soboto dne 24. aprila 1909 ob pol 9. uri zvečer izreden občni zbor s sledečim dnevnim redom: 1.) Volitev predsednika. 2.) Razgovor o prezidavi društvenih prostorov. 3. Slučajnosti.

Pozor mojstri! Pisači „Svobodne misli“ razpošiljajo iz Prage zadnje dneve ta svoj brezverski list tudi z naslovom pomočnikov, uslužbencev na Slovensko. Pazite, kaj čitajo vaši uslužbenci! Slabih, prekucijskih načel se človek le prehitro rad navzame.

Občni zbor okrajne bolniške blagajne v Rudolfovem se je vršil v nedeljo dne 18. aprila 1909 ob 11. uri dopoldne ob navzočnosti vladnega komisarja g. dr. Pilshofer. G. načelnik Josip Bergmann otvori občni zbor, pozdravi navzoče gg. delegate ter preide na dnevni red. Na to poroča obširno poslovanje za upravno leto 1908. Novomeški okraj je štel 394 delodajalcev, Trebanjski 83, Žužemberški 56, skupno 533, kateri so imeli skupno prijavljenih 7701 delavcev. Povprečno bilo je prijavljenih 2061 delavcev. Najstarejši član je rojen leta 1831, najmlajši leta 1896. Začetkom leta je bilo prijavljenih članov 1130, med letom je pristopilo 6571, izstopilo 6676. Tekom leta 1908 zbolelo je 1313 članov, 1167 moških in 146 ženskih. Pri teh je vstetih (285), ki med letom večkrat obole, jih je bilo skupaj 1598 bolnikov, mej temi bilo je 586 ambulantnih, kateri so prejeli samo zdravniško pomoč in zdravila, ostalih 727 bolnikov oskrbovani so bili skozi 11.684 dni z oskrbovalnimi dnevi bolnišnic in porodščin, ter prejeli podporo v denarju 9753 K 08 v brez oskrbovalnih stroškov bolnišnic. Porodov je bilo 10 po 28 dni t. j. 280 dni. Povprečno pride na vsacega bolnika 16 podpornih dni. Za zdravniško pomoč in kontrolo bolnikov se je izdalo 8674 K 32 v, lekarnam za zdravila in razne terapevtske pripomočke 3779 K 80 v, za oskrbnino raznim bolnicam 3559 K 12 v, za prevoz težko bolnih članov v bolnico in k zdravnikom

754 K 20 v, skupaj 4313 K 32 v. Na pogrebščini za 15 umrlih članov izplačalo se je 560 K 47 v. Za donesek k zavezi okrajne bolniške blagajne za l. 1907 se je izdalo 160 K 03 v. Upravni stroški znašajo 4499 K 63 v. Neizterljivi doneski so se odpisali v znesku 138 K 85 v. — Doneski od delojemalcev so znašali 22.355 K 65 v, od delodajalcev 11.177 K 88 v. Vstopnine znašajo 6 K 46 v. Globe znašajo svoto 875 K, razni drugi dohodki 1185 K 62 v, obresti so izkazane z zneskom 1468 K 55 v. Skupni denarni promet v letu 1908 je znašal 78.279 K 21 v več proti letu 1907 za 12.983 K 63 v. — Glede zaostalih doneskov vložilo se je 55 vlog pri upravni oblasti v prisilno iztiranje, mej temi je bilo 43 uspešnih, 10 brezuspešnih in 2 ostali nerešeni. Od teh se je izterjalo tekom leta od šestih strank po sodnijski rubežni na neizterljivih doneskih v znesku 280 K 08 v. Od 7. vloženih vlog je bila ena brezuspešna. Rezervni zaklad znaša 40.848 K 75 v proti lanskemu 36.131 K 87 v, kateri je naložen v mestni hranilnici v Rudolfovem in v poštni hranilnici za promet in v blagajni. Za večji promet so pripomogli člani gradbe železnice Trebnje-Št. Janž skozi celo leto. Bolniška kontrola je bila obširna, pa ni bila brezuspešna. Našlo se je več simulantov, zlasti ob času, ko ni bilo dela, ali na svojem domačem delu. Tistim se podpora ni izplačala: vendar se je malo kateri pritožil na razsodišče, največ jih je od pritožb odstopilo, kar jasno kaže, da je bilo poslovanje, kakor podpiranje bolnikov po vsem točno in pravično. Zdravniške pomoči so se člani posluževali v Toplicah pri dr. Ivan Hubadu, v okraju Trebnje pri dr. Mano Dereani, v okraju Žužemberk pri dr. Konstantin Konvalinka, v tovarni Rog deloma pri dr. Erich Schreyer v Kočevju in Toplicah; železniške delavce, spadajoče pod okraj Mokronog, zdravil je dr. Hočev var v Mokronogu do konec avgusta. Novomeški okraj je oskrboval blagajni zdravnik dr. Josip Strašek. Delodajalcev se je moralo ovaditi pri politični oblasti v 90 slučajih, kateri niso hoteli zglaševati svoje delavce blagajnim članom, ter prišli s tem v izdatne globe. Tekom leta vršil se je jeden redni občni zbor in več rednih sej. Zaveznim zborovanjem okrajnih bolniških blagajnic v Trstu udeležila se je bolniška blagajna po svojih delegatih. Da bi zastopali koristi svojih blagajn, ni bilo mogoče, ker so bili v manjšini nasproti italjanskim delegatom. Potem je poročal član nadzorovalnega odseka o pregledovanju knjig in računov ter izjavil, da se je vse v najlepšem redu našlo; se vzame soglasno na znanje. Razsojevalni odsek je razsojeval v osmih slučajih. V petih slučajih so bile pritožbe odbite, trem pa se je popolnoma ugodilo. Nato se preide k dopolnilni volitvi v načelnništvo jednega člana, nadzorovalnega in razsojevalnega odseka. Na predlog izvoli se v načelnništvo od delodajalcev g. Vinko Umek. V nadzorništvo gg. Stefanovič Dimitrija in Sedlar Anton od delodajalcev; Karlin Franc, Durini Emil, Küssel Avgust ml. in Seifert Konrad od delojemalcev. V razsojevalni odsek gg. Mramor Michael in Picek Jurij od delodajalcev; Medvešek Ludvik, Starič Franc in Heini Anton od delojemalcev. Ker ni bilo drugih važnih predlogov, se občni zbor zaključil.

Gospodarske drobtine.

— **Vinska kupčija** je bila na zadnjem vinskem semnju v Novem mestu v obče slaba. Vinski trgovci so založeni z vinom. Gostilničarji pa so se preskrbeli z vinom pri producentih. Največ je prodala kmetijska šola na Grmu in sicer 30 hl belega vina po 36 v in 37 v liter. Vina je bilo na ponudbo do 2000 hl, prodalo se ga je pa komaj 100 hl.

— **Posnemanja vreden gostilničar.** Na vinsko razstavo je prišel gostilničar iz T. na Dolenjskem. Pokušal je razna vina. Nazadnje se je odločil za cviček posestnika K. iz Sv. K. na Dolenjskem. Vino je izvrstno in ga dotičen gostilničar tudi dobro plača. Tako je prav! Vino naj se plača po njegovi kakovosti! Navajamo to, ker je danes merodajna pred vsem nizka cena namesto, da bi se gledalo v prvi vrsti na dobroto vina.

— **Pokončujmo hrošče.** Izredno gorko vreme zadnjih dni je privabilo že neštete množine hroščev iz zemlje. Naša nujna dolžnost je, da zatiramo tega škodljivca, kolikor je le v naših močeh. Vsako jutro naj se po možnosti otresajo in uničujejo. Pri nas je za tega škodljivca izredno veliko paš, povsod po mejah, po gozdih in po sadnem drevju. Zato pa treba, da ga uničujemo kar se da.

— **Njivski osat.** Po pšenici se že kaže osat. Ta osat je pleti in rabiti za zgodnjo prasičjo krmo.

Ameriški novičar.

Nothome, Minn. Tu je umrl Matej Drobež, rodod iz Štarske, dne 4. febr. A 25. febr. je njegova druga žena, ko je uprav mesila kruh, nagloma od kapi zadeta, šla za njim v večnost. Ker je mož izrazil pred smrtjo željo, da bi bil pokopan v Hacketu Pa. poleg prve žene, prepeljali so obe trupli tjakaj. Ranji je imel veliko farmo.

Canon City, Colo. Tu so pokopali 24. marca Antona Lampiča, ki je bil doma iz Skoffjice pri Šmarji na Dolenjskem.

Slovensko-hrvatska sprava v Steeltonu, Pa. Poroča se nam, da je dolgotrajni prepir med Slovenci in Hrvati v Steeltonu, Pa., ki je nastal radi tamošnje skupne slovensko-hrvatske fare, končno poravnani. Tamošnji Slovenci in Hrvatje so se dalj časa prepirali, ker so imeli skupno cerkev in skupnega župnika, našega rojaka Rev. Ažbeta, kateri je, kakor je samoumevno, le skrajno težavno ustregel obema strankama, katerih vsaka je hotela imeti prvenstvo. Končno se je stvar rešila na ta način, da so sedaj faro razdvojili, tako, da bodo imeli Slovenci svojo in Hrvatje zopet svojo. Med Slovenci bo župnikoval naš rojak Rev. Ažbe še v nadalje, dočim dobe Hrvatje svojim župnikom svojega rojaka Rev. dr. Arthur Huebscha iz New Yorka, kateri nastopi svojo novo službovanje koncem tega meseca. Dr. Huebsch je doktor bogoslovja in filozofije in delovanju slovenskega in novega hrvatskega župnika se imamo v prvi vrsti zahvaliti, da je prišlo med slovenskimi in hrvatskimi brati v Steeltonu do končnega sporazuma. Hrvatje so izplačali Slovencem 17.500 dol. in sedaj si bodo Slovenci zgradili svojo lastno novo cerkev. Uverjeni smo, da bodeta v nadalje oba župnika delovala vedno sporazumno in zajedno, tako, da ne bode prejšnje sloge nihče več kalil in da bodeta obe bratski si narodnosti živeli jedna kraj druge kakor se to bratom spodobi.

„Glas Naroda“.

Smešnice.

(Sedajno.) Na obisku: „Kaj niste imeli popreje glasovir v tej sobi?“ — „Da, da, tam-le stoji pod klobukom moje žene!“

(Tudi vzrok.) A.: „Povej mi vendar, kaj pa manjka tvoji soprogi, da se je nič ne vidi?“ — B.: „Manjka jej nov klobuk.“

(V šoli.) Katehet: „No, Franc, povej mi, kaj je Bog delal sedmi dan?“ — Franc: „K maši je šel.“

— Katehet: „In ti, Mimica, mi povej, zakaj je prišlo božje Dete na zemljo?“ — Mimica: „Ker je bila mati Marija tudi doli.“

(Strašilo.) Slikarica kmetu: „Ali ne boste nevoljni, če rišem na vašem polju?“ — Kmet: „O kaj še, vsaj mi ne bo treba družega strašila postavljati!“

Darovi za dijaško kuhinjo v Novem mestu.

Vlč. g. župnik Fr. Vidmar 5 K; vlč. g. župnik Andr. Ramoveš 10 K. Gospa Zupančič pri kolodvoru v Mirni peči 4 K. Po g. dr. Slancu 5 K. Preč. duh. svetnik M. Saje 5 K. Slavna hranilnica in posojilnica v Metliki 20 K. G. Janez Jakše, posestnik in gostilničar v Novem mestu eno vrečo krompirja. Od igre v Zatičini 2-14 K. — Zahvaljuje vrle dobrotnike se še nadalje priporočam želeč, naj se ne veruje raznim klevetam nevednih in zlobnih ljudi. Jako bi se mi vstreglo s krompirjem ali drugimi živili.

Dr. Jos. Marinko.

Tujci v Novem mestu.

Hotel Koklič: Rebeschini L. iz Trebenj; Rebeschini M. iz Birčevasi; Koch A., Homschak A., Grüner A., Fandl F. dr., Fischer S., Wolkenfeld M., Hilber O., Marisch J., Polak H. iz Dunaja; Tratnik L., Hafner J., Tischina F., Vošnjak., Zafosnik B., Verdnik F., Vernik J., Zirovnik F. dr., Pöschl A., Schrantzer E., Pesch V., Zajc A., Šelovin L., Armič A., Kmetetz S. iz Ljubljane; Pira C., Augenfeld M. iz Trsta; Mauser A. in sin iz Prapreč; Kovač F. iz Hudejužne; Trogolič M., Trogolič A. iz Spljeta; Scoton G., Cavali P. iz Basano; Pangrazio G. in sin iz Asigio; Jug F., Feyerer F., Gasser A., Polak M. iz Gradca; Sambianchi iz Padue; Fajdiga A. iz Temenice; Drobnič M. iz Rašice.

Hotel pri Pošff: Goček L., Šešek A., Škerlj M., Brojer A., Molek J. iz Ljubljane; Salouschek I., Czener F. iz Dunaja; Knafelj V. iz Rateč; Medle J. iz Obertuchsen; Paulin F. iz Kranja; Kuhmel R. iz Požuna; Kužnik A., Zure F. iz Trebenj; Mrakič M. iz Bovca.

Jakše: Sevar R., Rus C., Košir F. iz Ljubljane; Anguština A. iz Znaim-a; Anguština M. iz Karlovca; Drašler J. iz Gorice pri Krškem; Matjašič M. iz Rosalnice.

Tržne cene v Novem mestu.

Imenovanje	Hektl. po		Imenovanje	Hektl. po	
	K	h		K	h
Šenica	20	16	Leča	11	71
Rž	14	96	Bob	9	76
Koruza	13	—	Ajda	11	38
Oves	9	08	Proso	13	—
Ječmen	—	—	Soršca	15	60
Krompir (mernik)	1	60	Lan	—	—
Fižol	—	—	Jajca po 10 za 40 vinarjev.	—	—
Grah	—	—			

Loterijske številke.

GRADEC, 17. aprila

21 13 80 16 62

Posojilnica pri Sv. Križu pri Kostanjevici

ima

v nedeljo, 2. maja t. l. ob treh po-
: poludne v svoji združni pisarni:

redni občni zbor

po sledečem dnevnem redu:

1.) Letni račun z bilanco za 1908.

2.) Volitev načelstva in nadzorstva.

3.) Predlogi.

(93)

V slučaju nesklepčnosti ob treh se vrši zbor ob štirih.

Piererjev Leksikon,

18 zvezkov, šesta izdaja in jako dobro ohranjen je na prodaj za 30 K. Izve se v upravnistvu „Dolenjskih Novic“. (89-2-2)

C. kr. priv. vzajemna zavaroval- nica proti požarni škodi v Gradcu

Naznanjamo, da je zavod ustanovil

(91)

oddelek za zavarovanje proti škodi po toči

ter pozivamo gospode kmetovalce, naj ponudbe za zavarovanje poljskih pridelkov proti škodi po toči, oziroma proti požaru podajo v vodstveni pisarni v Gradcu ali pa pri bližnjem društvenem zastopu, kjer se radovoljno pojasnuje o zavarovanju proti škodi po toči in požaru kakor tudi o zavarovanju zrealnega stekla.

Vodstvo.

Na prodaj je

mlin

z novim poslopjem in z vso mlinsko in hišno potrebnostjo, dva vinograda in njiva.

Več se izve pri

(79-2-2)

Anton Gornik v Žapuzah, pošta Št. Jernej (Dolenjsko).

Plemenskega bika

pšenične barve, dve leti starega ima na prodaj France Metelko, posestnik v Ledeči vasi, pošta Št. Jernej.

(94)

ESENCE

fine kakovosti za takojšnje izvrstno izdelovanje vsakovršnih opojnih pijač, finih namiznih likerjev in specialitet

imam vedno v zalogi. — Poleg tega se dobi pri meni 80% kisova kislina, kemično čista, za izdelovanje najfinejšega kisa. Navodila in lepake pošljem brezplačno z vsako pošiljavo. Ceniki brezplačno in pošt. prosto.

Carl Phillip Pollak, Essenzenfabrik PRAG, Mariengasse 18.

(52-15-8) Zanesljivi, v stroki zvedeni zastopniki se iščejo.

Pozor! Pozor! Pozor!

Na prodaj je iz proste roke

(88-3-2)

prodajalna z vso opravo na najboljšem prostoru tik

farne cerkve radi preselitve. Poleg ste tudi dve njivi. Proda se le takemu, ki bode trgovino naprej vodil. Vpraša naj se pri Mariji Kalingar, trgovki v Št. Petru pri Novem mestu.

Računski zaključek

okrajne bolnišne blagajne v Rudolfovem za čas od 1. januarja do 31. decembra 1908.

Dohodki		Vplačani		Koncem leta še ne vplačani		Skupaj		Stroški		Izplačani		Koncem leta še ne izplačani		Skupaj	
		K	h	K	h	K	h			K	h	K	h	K	h
1	Tekoči prispevki članov	20256	83	2098	82	22355	65	1	Bolnišćine in porodnišćina	9570	32	182	76	9753	08
2	Tekoči prispevki delodajalcev	10128	41	1049	41	11177	88	2	Zdravniki in bolniška kontrola	7669	82	1004	50	8674	32
3	Drugi dohodki:							3	Zdravila in zdravilski pripomočki	2193	77	1586	03	3779	80
a)	pristopnine	6	46	—	—	6	46	4	Oskrbni stroški bolnicam in prevozi	4021	32	292	—	4313	32
b)	globe	875	—	—	—	875	—	5	Pogrebščine	515	06	45	41	560	47
c)	razni dohodki	827	32	358	39	1185	62	6	Donesek k zavezi okr. boln. blagajni	160	03	—	—	160	03
4	Obresti	1424	41	44	14	1468	55	7	Upravni stroški	4197	73	301	90	4499	63
5	Rezervni zaklad koncem prejšnjega leta	—	—	—	—	36131	87	8	Drugi a) odpisani prispevki	—	—	—	—	138	85
6	Na račun tujih bolniških blagajn	310	92	—	—	310	92	9	izdatki f c) razni izdatki	471	92	—	86	472	78
								10	Sedanji rezerv. zaklad (koncem rač. leta)	—	—	—	—	40848	75
									Na račun tujih bolniških blagajn	310	92	—	—	310	92
Skupaj		33829	41	3550	67	73511	95	Skupaj		29110	89	3413	46	73511	95

Izkaz imetja z 31. decembrom 1908.

Imetek			K	h	Dolgovi			K	h
1	Gotovina dne 31. decembra 1908	721	67	1	Neplačane terjatve	a) blagajničnih članov	228	17	
2	Hranilne vloge z a) v poštini hranilnici	1710	86			b) zdravnikov	1004	50	
	tekočimi obrestmi f b) v mestni hranilnici v Rudolfovem	38148	77			c) lekarn	1586	03	
3	Zastanek blagajnih prispevkov po odpisanih, neiztirljivih	3149	88			d) bolnic	292	—	
4	Razne tirjatve	551	03			e) razne	322	76	
Skupaj		44282	21	2	Sedanji rezervni zaklad	40848	75		
				Skupaj		44282	21		

Sprejeto pri občnem zboru delegatov dne 18. aprila 1909.

Za upravni odbor:

načelnik: Josip Bergmann l. r.

Pregledala in v redu našla za nadziralni odbor:

Umek Vinko l. r., Medvešek Ludvik l. r.

(95)

Svoji k svojim!

Popolnoma varno naložen denar

Hranilnica in posojilnica za Kandijo in okolico

reg. zadruga z neomejeno zavezo (69-0-5)

v lastnem domu v Kandiji

sprejema hranilne vloge od vsacega, če je njen ud ali ne, ter obre- **4¹/₂** 0 na leto brez odbitka rentnega davka, stuje po **2** 0 katerega sama iz svojega plačuje.

P. n.!

Slavnemu občinstvu uljudno naznanjava, da sva zopet prevzela staroznano

gostilno „Pri Lipi“ v Kandiji
(pri Pintarju)

ter bova vsikdar skrbela za izborni pijačo, dobro kuhinjo in točno in ceno postrežbo.

Sobe za prenočišče imava vedno na razpolago.

Za mnogobrojen obisk se uljudno priporoča

Velespoštovanjem

(85-3-2)

Franc in Alojzija Smuk.

Pozor! Slovensko podjetje! Pozor!

Slavnemu občinstvu se priporoča dne 11. febr. 1909 na novo otvorjena velika manufakturna trgovina

FRANC SOÚVAN sin

v stari Souvanovi hiši na Mestnem trgu št. 22 v Ljubljani.

(50 43 8)

Pivovarna Mengeš

Julij Stare

ustanovljena leta 1818

priporoča svojo dvojno marčno, marčno in bavarsko pivo v sodčih in steklenicah.

Zaloga pive v Rudolfovem (83-5-3)

v hiši g. Perko, tikoma kolodvora.